

מה בדף ירושלים

לע"צ מרן רבי יוסף שלום בן רבי אברהם אלישיב זצוק"ל הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 88 פרשת פינחס תשפ"ד

שינוי הדף ירושלים בדרך קצרה

ירושלמי מעשר שני נג-נט

שכתוב אתם וכשר"א בן עזריה שמע מכך הוא אמר שהרצועה של ר"ע באה לכאן ור"א בן עזריה החזיר את כל המעשרות שנטל, ור' יצחק בן אלעזר המשיל את זה לקדרה שצריך הרבה עצים לחממה אך כשהיא כבר חמה לא צריך עצים רבים וכן ברגע שר"ע התנגד שהוא יקח הוא החזיר את הכל, ואמר משל נוסף שגחלת שלא בערה תחלה צריכה הרבה אש לבערה. לכו"ע פת ושמן צריך ביעור ויין ותבלין נחשב מבווער ונחלקו בתבשיל שלב"ש צריך לבער ולב"ה לא צריך לבער. לב"ש מחללים פירות שצריך לבער על כסף שכתוב וצרת הכסף בלבד ולב"ה שגם בכסף לא יועיל חילול שכבר אינו יכול להעלותו.

הלכה ד משנה ר' יהודה אמר שבתחילה ב"ד שלחו לבעלי בתים שבמדינות מהרו לתקן פירותיכם קודם שעת הביעור ור"ע בא ולימד שפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות אינם חייבים בביעור, אם פירותיו היו רחוקים ממנו צריך לקרוא עליהם שם, והיה מעשה שר"ג והזקנים היו בספינה ובשעת הביעור אמר ר"ג אמר מעשר שאני עתיד למדוד נתון ליהושע הלוי ומקומו מושכר לו עוד עישור נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה לעניים ומקומו מושכר לו ור' יהושע אמר עישור שאני עתיד למדוד נתון לאלעזר בן עזריה הכהן ומקומו מושכר לו,

דף נה וקבלו שכר זה מזה. **גמרא** יש להקשות בדברי ר"ע שאמר שקודם עונת המעשרות הם פטורים מביעור ומשמע שאח"כ חייבים וכי זה לא טבל ומדוע זה נקרא קודש ור' הילא בר שמואל דייק מכך שטבל נקרא קודש.

ר' יהודה אמר שהיה מעשה שר"ג והזקנים ישבו במעלות האולם בהר הבית ויוחנן הכהן הסופר ישב לפניו ואמרו לו צא כתוב אחינו בני הגליל העליון והתחתון שלומכם יגדל מודיעים אנחנו שזמן הביעור בא ויש להוציא מעשרות ממעטני הזיתים, ולאחינו בני הדרום העליון והתחתון מודיעים לנו לכהן שזמן הביעור הגיע ויש להוציא מעשרות מעומרי השבלים, ולאחינו בני גלויות בבל ומדי ויון ושאר הגלויות מודיעים לנו לכהן שהכבשים רכים והגוזלים דקים ויפה בפני ובפני חבירי להוסיף שלושים יום על שנה זו.

יש להוכיח מדברי ר"ג עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע שנותנים מעשר ראשון ללוי ולא לכהן, אך יש לדחות שר' יהושע היה שם.

ר' חנניה מדייק ממה שר"ג היה צריך לזכות את המקום שלא מספיק אמירה שיתן להם, וקשה שכשהפירות בקופתו של ר"ג ואיך קנו כשהשכיר מקומם ור' הושעיא מבאר שמדובר בפירות שמונחים בקרקע ולא בכלים ולכן קנה בקנין חצר.

ר' רדיפה אמר שר' ירמיה ור' יוסי נחלקו האם רק עני הראוי ליטול זוכה לעניים או גם מי שראוי לתת זוכה לעניים הסובר שהראוי ליטול זוכה כ"ש שהראוי לתת זוכה אך הסובר שהראוי לתת זוכה יכול לסבור שהראוי ליטול לא זוכה כיון שהוא זוכה לעצמו, ולכאורה יש להוכיח ממה ששינונו בגט האומר לשלוחו תנו גט זה לאשתי רואים שגם הראוי לתת זוכה ויש לדחות שאדם יכול לזכות גט עבור בתו,

דף נו אך יש להוכיח ממה שכתוב שמועיל באומר שטר שחרור זה לעבדי, ויש לומר שמדובר בשליח עבד, אך קשה ממה ששינונו התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי שיכול לחזור בו וכי עבד ראוי להוליך גט, ויש לומר שהמשנה נשנתה לצדדים שבגט לאשתי מדובר בשליח בן חורין ובשטר שחרור מדובר בשליח עבד, ולכאורה יש להוכיח מה ששינונו עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא שיזכה לעניים וכי ר"ע ראוי ליטול, ויש לומר שמדובר קודם שהעשיר או שמדובר גם אחר שהעשיר אך הוא היה פרנס ויד פרנס כי העני, ויש

דף נג אין לומר שזמן ביעור המעשרות הוא בחנוכה שנאמר בביעור מקצה שלש שנים ונאמר בהקהל מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות כמו ששם זה במועד כך ביעור המעשרות הוא במועד, ואין לומר שהוא בחג הסוכות כי כתוב כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך וזמן כילוי המעשרות הוא בפסח של רביעית, ונאמר בשנה ההיא שרק בשנה ההיא אתה זקוק לבער ולא בשאר השנים, עוד לומדים מבשנה ההיא שירק שיצא מראש השנה עד פסח אינו זקוק לביעור, ואמרו החברים שוידוי המעשר שלו הוא לא ברביעית אלא עם פירות החמישית בשביעית, ור' הילא אמר שהכוונה שאין מעכב בו וידוי ברביעית אך ודאי יכול לבערו ברביעית, והנ"מ היא אם עבר ולא ביערו ברביעית שלחברים הוידוי שלו מעכב את האחרים, ולר' הילא אינו מעכב את הוידוי שלהם, עוד לומדים מבשנה ההיא שרק באותה שנה אתה מוציא ממקום טמא למקום טהור ובשאר שנים לא מוציאים מטמא וטהור, ומבאר ר"א שמעשר עני ניתן גם לעניי כהנים אך בשאר שנים שיש רק מעשר ראשון ושני אינך צריך להוציא ממקום טמא לטהור, ור"א סובר כמ"ד שלא נותנים מעשר ראשון לכהנים, ובימי ריב"ל רצו להימנות שלא לתת מעשר ראשון לכהנים ואמרו שריב"ל יכנס לכך כי הוא לוי שסייע ללויים, אך הוא נכנס וסייע לכהנים ואמר שבכ"ד מקומות נקראו הכהנים לויים ואחד מהם הוא הפסוק והכהנים הלויים בני צדוק, ור' בנימין ור' גידל ישבו והקשו שכתוב והיה הכהן בן אהרן עם הלויים בעשר הלויים ויש לומר שהכוונה לתת לו תרומת מעשר, אך קשה שזה כתוב אח"כ והלויים יעלו את המעשר, ור' חונא והחברים ישבו ואחד מהם אמר במה שכתוב בפסוק ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל היינו שנותנים מעשר לכהונה והאחר אמר שגם אם כתוב לבני משמע שהם נותנים מעשר לכהונה כמו אדם שאמר שפלוגי בני יקח מתנה פלוגית ושאר הנכסי ירשו בניי וכי לא יקח גם עם שאר הבנים וכן גם כשהתרכבו כהנים בשאר מתנות הם עדיין בכלל בני לוי.

ר' יונה נתן מעשר לר' אחא בר עולא לא מפני שהוא כהן אלא שהיה עוסק בתורה כמו שכתוב ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלויים למען יחזקו בתורת ה', ר' הונא לא היה לוקח מעשר וכן ר' אחא לא לקח מעשר ור' חייא בר בא הורה לעצמו לצאת לחור"ל כדי שלא יזדקק לקחת מעשר, ואדם אחד שאל את ר' שמואל בר נחמן שישאל את ר' יונתן אם לקחת מעשר אמר לו קח שמה שנפל לשבטך נופל לך, ר' ינאי הורה לקרוביו שיחכרו קרקע רק מזרים, שאף למ"ד שלא נותנים מעשר לכהונה אך ודאי לא מוציאים את שלו מידו,

דף נד כמו שכתוב כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמותם ממנו את תרומת ה' מעשר מן המעשר ולומדים מכאן שרק מבני ישראל מוציאים ולא מוציאים ממכירי כהונה ולוייה אף שעדיין לא הגיע לידם, וזה כדברי ר"א שדרש מהפסוק מאת בני ישראל שרק מבני ישראל מוציאים ולא מגוי.

ר' אבהו אמר שר' יהושע בן חנניה ור"א בן עזריה נחלקו במעשר ראשון לכהנים, שר' יהושע סובר שהוא רק ללויים ור"א בן עזריה שהיה כהן סובר שהוא לכהנים, והקשה ר' יהושע מהפסוק ואכלתם אותו בכל מקום והיינו גם במקום קבר אמר ר"א שבכל מקום היינו בעזרה, והקשה ר' יהושע שכתוב אתם וביתכם וכי אשה נכנסת לעזרה, ר' בא סיפר מעשה זה שר"א בן עזריה היה רגיל לקחת מעשר מגינה אחת שהיו לה שני פתחים שאחד מהם פתוח למקום טומאה ור"ע אמר לבעל הגינה לסתום את הפתח של מקום הטהרה כדי שר"א בן עזריה לא יקח אמר לו שאם ישלח תלמיד לקחת אמר ר"ע אמור לו

להוכיח מדברי ריב"ל שהראוי ליטול זוכה שריב"ל אמר שמה שנחלקו בליקט פאה לעני היינו בבעה"ב עשיר אך בעה"ב עני כיון שהוא ראוי ליטול זוכה עבור העניים.

הלכה ה' משנה ה' הוידי היה במנחה של יו"ט, והוידי הוא ביערתי הקודש מן הבית והיינו מעשר שני ורבעי, וגם נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני ולקט שכחה ופאה אף שאינם מעכבים את הוידי, מן הבית זו חלה, ככל מצותך אשר צויתני היינו כשלא הקדים מעשר שני לראשון ואם הקדים אינו מתודה לא עברתי ממצותך שלא הפרשתי ממין על שאינו מינו לא מתלוש על מחובר ולא ממחובר על תלוש לא מחדש על ישן ולא מישן על חדש ולא שכחתי מלברכך ולהזכיר את שמך עליו, לא אכלתי באוני ממנו, ואם אכל ממנו באנינה אינו יכול להתודות,

דף נז ולא בערתי ממנו בטמא משמע שאם הפרישו בטומאה אינו מתודה ולא נתתי ממנו למת שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת ולא נתתיו לאוננים אחרים, שמעתי בקול ה' אלוקי שהבאתיו לבית הבחירה עשיתי ככל מצותך אשר צויתני שמחתי ושמחתי בו, השקיפה ממעון קדשך מן השמים עשיתו מה גגורת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל בבנים ובנות ואת האדמה אשר נתת לנו בטל ורוחות ומטר וולדות בהמה אשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש כדי שיתן טעם בפירות, מכאן אמרו שישראלים ומזורים מתודים אך גרים ועבדים משוחררים לא מתוודים כי אין להם חלק בארץ, ולר"מ גם כהנים ולויים לא מתוודים כי לא נטלו חלק בארץ, ור' יוסי אומר שהם מתוודים כי יש להם חלק במגרשי ערי הלויים, יוחנן כה"ג העביר את הווידי המעשר והוא ביטל את המעוררים והנוקפים ועד ימיו הכה פטיש בירושלים בחוה"מ, ובימיו לא נשאלו על דמאי כי הוא תיקן שכולם יפרישו. גמרא יש להקשות מדוע לא מתודה ביו"ט ראשון של פסח, ויש לומר כדי שיהיה לו מה לאכול ברגל ותקנו במנחה ולא בשחרית שעדיין הוא מצווה לאכול.

בברייתא שנו שגם ביכורים בכלל הוידי, וזה כדעת רבנן שביכורים חייבים בביעור, ומשנתנו כר"ש שביכורים לא בכלל הביעור והיא נתנת לכהן עם התרומה.

שנינו שלמדו מנתתיו ללוי שלא נותנים לכהן ואמר ר' יונה שלפ"ז גם אם נשרף הטבל ולא ניתן ללוי לא יתודה.

יש תנא ששונה שכל המצוות בתורה מעכבות שכתוב ככל מצותך ויש תנא ששונה שאינם מעכבות ויש מי ששנה שכל המצוות שבפרשת ביעור מעכבות, ור' אחא בר פפא שאל האם גם אם הקדים תפילין של ראש לשל יד מעכב את הביעור אמר לו ר' זירא שכן.

ממן הבית למדו חלה אמר ר' יוסי בן ר' בון שהמפריש חלה צריך לומר חלה על הכל וכן תרומה על הכל.

מלה' למדו זה שם המיוחד ובחלה ותרומה אינו חל עד שישאיר חלק שאינו קדוש שכתוב מראשית ולא כל ראשית.

דף נח הסך משמן של מעשר שני מחוץ לירושלים עובר בעשה אמר ר"א בשם ר' סימיי שלומדים מהפסוק ולא נתתי ממנו למת ולא מדובר בארון ותכריכים שאם הוא אסור לחי כ"ש למת אלא מדובר בדבר שמתר לחי ואסור למת והיינו סיכה.

ר' הונא בר אחא אמר בשם ר' אלכסנדרא שיש להתבונן מכאן כמה גדול כח עושי מצוות שבכל מקום השקפה היא קללה וכאן זה ברכה, ור' יוסי בר' חנינא מוסיף שכתוב היום הזה והוא תנאי שיחול מיד.

ר' יודה בן פזי פתח בפסוק אבוא בגבורות ה' אלוקים שנאמר בפסוק אלה שני בני היצוה העומדים על ארון כל הארץ ואמר ר' אבהו שר' יוחנן ור"ל נחלקו בזה אם הכוונה לאנשים שבאים בטרוניא לפני הקב"ה, או שדורשים לשבח שמדובר באלו שבאים מכח מצוות ומעשים טובים.

לרב היה פשתן שהתקלקל והוא שאל את ר' חייא אם יכול לשחוט צפור ולגבל את דמו בזרע הפשתן כדי שהתולעים

יברחו ותתבטל מצוות כיסוי, אמר לו ר' חייא שיעשה אותה נבילה והוא לא אמר שיעשנה טריפה כר"מ שגם טריפה חייבת בכיסוי, אך קשה שר' אמי אמר בשם ר"ל שמשעלו מהגולה הפשתן לא לקה ולא החמיץ יין ותלו את זה בזכותם של ר' חייא הגדול ובניו, ויש לומר שרב לא הגן על הפשתן שלו כמו שכתוב שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה ואמר ר' אבהו שנחלקו בזה ר' יוחנן ור"ל אם הכוונה שכל באי העולם נהנים בחסד והצדיקים בדין מכח מעשיהם, או שהכוונה שכל הטובות והנחמות בעולם הם בזכותם אך הם לא נהנים מכך, וכמו שמר זוטרא היה מתפלל אל אחרים ומתענה עבורם אך לא עבור עצמו.

לר"מ כהנים ולויים לא מתודים ובברייתא שנינו שר' יהודה אמר למחלוקת נתנו מגרשי הלויים ור"מ אומר שהם נתנו לבית דירה, והם נחלקו לשיטתם ששנינו שלר' יהודה הרוצחים בעיר מקלט היו מעלים שכר ללויים ולר"מ לא היו מעלים להם שכר.

יוחנן כה"ג העביר את הודאת המעשר ואמר ר' ירמיה ור' חייא בשם ר"ל שהמשנה דברה משנחשדו לתת מעשר ראשון לכהנים, וזה כדברי ר' יוחנן המנה ששנינו בת כהן שנשאה ללוי לא תאכל בתרומה ולא במעשר, ולכאורה מדוע לא תאכל במעשר שתאכל מצד הכהונה שלה ומצד הלוייה שלה, ואמר ר' הילא בשם ר' יוחנן שמשנה זו היא כמ"ד שמעשר ראשון לא ניתן לכהנים ומשמע שר' יוחנן עצמו סובר שנותנים אותו לכהנים, ור"ל סובר כמאמר אחר של ר' יוחנן,

דף נט שר' יוחנן אמר שיוחנן כה"ג שלח וברך בכל ערי ישראל ומצא שהם הפרישו רק תרומה גדולה, ומעשר ראשון ושני חלק הפרישו וחלק לא והוא אמר שטבל של מעשר ראשון הוא במיתה וכן מעשר שני לכן אדם יקרא שם לתרומה ותרומת מעשר ויתן לכהן ואת המעשר שני יחלל על מעות, אך מעשר עני לא יתן שהמוציא מחבירו עליו הראיה ולא אמרו שיתודה כי יש כעס לפני המקום שהוא אומר עשיתי ככל אשר צויתני ולא עשה, ולא תיקנו שהמפריש יתודה ומי שלא לא יתודה כמו ששנינו שעד השקיפה אמרו בקול נמוך שלא לבייש את מי שלא עשה כראוי והשקיפה אמרו בקול רם ולכן תיקן שלא יתודו כלל שלא לבייש אף אחד.

מעוררים היינו שהיו אומרים עורה למה תישן ה' הקיצה אל תזנח לנצח והרי אין שינה שכתוב הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל ומה שכתוב ויקץ כישן שכביכול יש שינה לפניו כשישראל בצרה ואומות העולם בהרווחה וכמו שכתוב ובהמרותם תלן עיני.

נוקפים היינו שהכו את העגל על עיניו שלא יראה כשבאים לשחטו ואמר להם יוחנן עד מתי אתם מאכילים את המזבח בטריפות, ותיקן להם טבעות ואמר ר' בא בשם ר' יהודה שהטבעות היו רחבות למטה וצרות למעלה.

עד זמן יוחנן היה פטיש מכה בחוה"מ היינו בתחילת ימיו.

בימיו לא שאלו על דמאי שהעמיד ממונים על מעשרות.

ריב"ל אמר שחלק מהדברים של יוחנן הם לשבח וחלק לגנאי שר' יוסי אמר בשם ר' תנחום בר חייא ור' חזקיה אמר בשם ר"א בן ר' יוסי ור' תנחום אמר בשם ריב"ל שבתחלה המעשר נחלק לג' חלקים שליש למכירי כהונה ולוייה ושליש לאוצר ושליש לעניים וחברים שהיו בירושלים.

ר' יוסי בן ר' בון אמר שכששלחו לדון בירושלים עד ג' אגרות ההוצאה היתה על ב"ד ואח"כ זה בא מהאוצר.

כשבאו אלעזר בן פחורה ויהודה בן פטירה הם לקחו את המעשרות בזרוע ויוחנן יכל למחות בהם ולא מחה, והעביר את הודאת המעשר זה גנאי וביטל את המעוררים והנוקפים זה לשבח עד ימיו פטיש הכה בירושלים היינו בתחלת ימיו וזה שבח, ושאל ר' חסידא וכי לא מסתבר שעד סוף ימיו וא"כ זה גנאי, אמר לו ר' חזקיה שגם הוא סובר כך.

דמאי אמר ר' יוסי בשם ר' אבהו בשם ר' חזקיה בשם ר' יודה בן פזי שהמלה דמאי כמו דא מאי ספק אם מתוקן או לא.